

НОВИТЕ РЕВОЛЮЦИИ И МЕДИИТЕ

Ирина Теодорова Миндова, трети курс „Медии и журналистика“
УНСС, София

Първа награда

THE NEW REVOLUTIONS AND THE MEDIA

Irina Teodorova Mindova
UNWE, Sofia, discipline "Media and journalism"

Abstract: *The world course is changing by the awoken mind of the individual and the group. We are witnessing a whole new form of perception of the roles in our world. The illusions haven't been so obvious and clear for so many people in every part of the planet. New revolutions are generated by the social discontent, the devaluation of human spirit and potential and they are organized in the social networks. The media today is the new tribune for rebellions of all kind and the source for creation of the world new leaders –the network society.*

Key words: *world order, social inequality, consumer society, network society, Two- and three-step flow of communication, illusions, collective consciousness, mass culture, the third wave, social media, freedom and control, revolutions.*

Нова епоха, нови технологии, нови истини за света и...нови хора. Техническият прогрес и глобализацията създадоха съвсем непозната разновидност на homo sapiens, която вдишва информационен облак от ненужни данни и расте в илюзиите на свободата, но твори историята на човешката цивилизация днес.

Революциите по определение са плод на дълго потискани еволюции в развитието и преминават през различни фази. Днес нациите са на прага на световна революция, тъй като съзнанието на масите е по-будно, по-сетивно и по-недоволено от всякога. Управляващите елити винаги се опитват да пригледат света на „малките“ хора към собствените си същностни интереси. Диктуват (Либия), манипулират със силата на изфабрикуваното демократично съгласие (САЩ), използват човешкия капитал количествено и качествено (Китай), приспират със силата на медийния контрол (Италия) и съхраняват икономическия дисбаланс, осигурявайки постоянна външна заплаха за всички (Северна Корея). Разпространяващата се бързо аномия [¹] е първият предвестник, че глобалният ред, познат днес, губи смисъл, стойност и устойчивост. Масите, тълпите и обществата, вече не са същите. Познатите модели за контрол, упражняване на власт и моделиране на индивида също търпят промяна. Медиите придобиват нова, ключова функция – те вече не са само средство за целенасочено информиране и дезинформиране, но и организационна, „хранителна“ среда за отглеждане и реализиране на идеи.

¹ Буквален превод от гръцки – беззаконие, състояние на обществото, при което отделни групи не спазват общоприетия ред и закони.

• Световен ред и революционни фази

Индивидуализмът у хората стимулира тяхното личностно развитие, а социалното им начало предопределя цялостната еволюция на групата. В психиката на човека е заложено или желанието за водачество, или това за следване на водача. По естествен път примитивните общества усещат тази човешка способност и още на ранен етап от нашата еволюция се ражда нуждата от **лидери** и от **лидиращи**. Оттук се създава ранната форма на **социално неравенство** – ясно осъзнато, търсено и оправдано. Според научните разработки на BBC, базирани на откритията на американския археолог Джеймс Хенри Брестед през 1900 г. за същността на „плодородният полумесец“^[2] в Азия, съвременните икономически, технологични и културни различия между капиталистичния запад и левия изток, между предприемаческия север и трудещия се юг, са заложени още в зараждането на човешкия род. Лидерите съвсем скоро започват не само да водят множествата, но и да използват оптимално техните индивидуални и общностни позитиви и потенциал. Така гарантират общия просперитет... и ясното разграничаване на **елитите** от **масите**. Хронологично, тук са ситуирани наченките на съвременните консуматорски и експлоатирани общества.

Изтокът произвежда, за да задоволява не само собствените си потребности, но и свръхпотребностите на колонизиращия запад. Естественото природно богатство на ресурси, количественото превъзходство на човешкия капитал, както и религиозно обоснованото технологично изоставане на индо-арабските общества днес рисува шрихите на картина на **световния ред**.

И докато в САЩ и западна Европа обществата се заключват в рамките на едно единствено измерение, а именно – материалното, то в Индия, Пакистан и Сирия се наблюдава засилено национално и духовно единение. **Ролите на световната сцена вече не са позитивно приемани от всички. Социалната несправедливост, породена от консуматори и „консумирани“, създава терористични интернационални групировки и вътрешнополитически групи за натиск**^[3].

Първата фаза на революциите

Според изследванията на немския философ и социолог Херберт Меркузе върху индустриалното общество ирационалната нужда от все по-голямо и по-голямо потребление изгражда „демократична не-свобода“, която контролира животите на милиони души със силата на изкуствените потребности. Меркузе застъпва идеята, че силно технологичното и индустриализирано общество създава своето настояще единствено в материален аспект, задоволявайки само физически потребности. Социологът въвежда понятието „**стоки на удоволствията**“, с което назовава всички материални стоки и услуги, които доставят физическа, умствена и емоционална задоволеност у консуматорите им.

Меркузе описва единиците в сегашните капиталистически общества като „**едноизмерни човеци**“. Хора, които са заслепени от собствената си първична посредственост и са упоени с илюзиите на **не-свободата**. Правото на избор за дреболиите в живота, свободата да следваш политиката на страната си безропотно, свободата да си никой, но да живееш в илюзията, че в системата твоят живот има смисъл,

² Район в Азия, от който е произлязла интелигентната форма на живот на планетата Земя.

³ Заключение на канадския сайт за глобална политика и икономика : www.globalresearch.ca

важност и значение. Постига се сливане на различните култури в една огромна суб-култура, която господства, възпитава и поглъща творческата инициативност на индивида и обществото като цяло. **Процес на създаване и приемане на масовата култура на покорство – наблюдаван в началото на века от редица „будни“ учени и социолози като Меркузе, Вебер, Фром и Любон, който достига своя пик в началото на 21 век, в апогея на икономическия растеж. И който си отива сега, в годините на икономическа и социална криза, със събуденото неудобство у масите. „Homo faber“ (или работещият човек) вече е уморен от илюзии и труд, а неограниченият достъп до информация стимулира „приспивания“ с години, мисловен процес.**

Психологическата проблематика на човека като индивидуалност е заложена в първия труд на немския психолог Ерих Фром- „Бягство от свободата“. Фром се повлиява силно от философията на Фройд и доразвива идеите му за невротизма и сублимацията. Психологът детайлно разглежда причините и следствията от страха от свободата, както и механизмите за бягство от нея. Според продължените съждения на Фром върху идеите на Фройд за невротизма, в съвременното общество **индивидът е принуден да следва наложените му от средата и културния растеж ограничения, потискайки личните си пориви и естествените за него реакции.** Така обаче личността постепенно се слива с целостта на масата и губи уникалността си. При това тази сублимация се случва изключително доброволно. Избора е предоставен на масата, на колективното съзнание. Без значение общността, която разглеждаме... Бягство от свободата се наблюдава от десетилетия в американската средна класа, сред европейските елити и в индийските касти. Но както във физичен, така и в социален аспект сублимацията има краен етап, след който следва де-сублимация. Или **връщане на обществото към индивидуалното концептуално възприятие на света.**

Втората фаза на революциите

• Новите медии – начин на употреба

„Това, което става сега, съвсем не прилича на ураган, помитащо всичко от повърхността на почвата, но оставящ самата земя непроменена. То прилича повече на начало на земетресение. Защото подземната структура, върху която се опира цялата ни икономика, понастоящем се лее пропуква. В усилията си да предотвратим голямото срутване ние се занимаваме с явленията на повърхността, вместо да насочим вниманието си към дълбините на структурата, където именно стават истинските големи промени.“ – Алвин Тофлър за третата вълна от развитие на човечеството. Според Тофлър съвременното общество е извървяло дълъг път на трансформации и е достигнало третия информационен етап от своята еволюция. След първия етап – аграрната революция, и втория етап – индустриалната революция е дошъл ред и на комуникационната (информационна) революция.

В обществото на **третата вълна** физическите потребности са презадоволени чрез постигнатия технически и научен напредък, но еволюцията е създавала търсене на нова обменна ценност, а именно – информираността като форма на знанието. **Интернет (в частност социалните мрежи)** създаде нова форма на неформално, де-институционализирано и свободно общуване. Реално контрол над информацията във виртуалното пространство е трудно приложим от страна на каквато и да е власт.

В труда на Мануел Кастелс озаглавен „Възходът на мрежовото общество“ ясно са онагледени новите форми за участие в комуникационния процес на индивидите, групите, социумите и нациите. Според испанския социолог всяка държава и общност е изправена пред предизвикателството или да намери свето достойно място в комуникационния процес, или да изпадне в социо-културен информационен блокаж. Медиите не могат да съществуват вече едностранно, залагайки само на един метод за информизиране. **Конвергенцията на медийното пространство е неизбежна и има за цел приобщаването на по-голяма аудитория.**

“Дигитално Комуникационно Пространство е структурирана система от субекти, мрежи и зависимости, чиято дейност се изразява в разпространение на информация, която задоволява потребността от комуникация в новото мрежово, информационно общество.” “Медиите претърпяват третата си медиаморфоза; аудиториите се трансформират в потребителски групи, виртуални общности, участници и създатели на медийни съдържания; регулаторните модели и практики се конвергират. Тези процеси естествено водят и до трансформации на обществото като цяло.”⁴

Новият информационен ресурс е неизчерпаем. Това, което отличава потребителите му е как и могат ли да го използват. Някои избират да задоволят потребността си от „чиста обществена съвест“ като изливат страховете, подозренията и знанията си за реално случващи се политики и събития във виртуалната реалност; други намират смисъл в субективната оценка на първите и оттук стартира лавина от масово недоволство, намерило неконтролируем отдушник в глобалната мрежа. Трети стават пасивни потребители на информация, които не са способни да открият информационната стойност от информационния облак, който има за цел отклоняване на вниманието и насаждане на идеологеми.

През 1944 г. Пол Лазарсфелд развива хипотезата си за двустепенния поток на комуникация, който циркулира от масовите медии към лидерите на мнение до по-широка аудитория. За времето си хипотезата е изключително точна, но след навлизането на интернет и задълбочаването на глобализационния процес в световен мащаб общата картина за медийната реалност се усложнява още повече. За първи път в историята ни имаме такава информационна система, която функционира вече **като тристепенен поток на комуникация** : от масовите медии, към лидерите на мнение до широката аудитория и отново в масовите медии. **Кръгът е затворен, тъй като масовата аудитория вече има силата и властта както като потребител на информация, така и като лидер на мнение и източник на информация.** Систематизирано представено съвременната картина на мрежовото общество изглежда така: 1 – реално събитие (новина); 2 – интерпретации от страна на елитите и лидерите на мнение и информизиране на широката аудитория; 3 – ответна реакция във виртуалното медийно пространство, която събужда нови интерпретации и реални събития. **Третата (напълно нова) фаза на революциите.**

•Новите (политически) революции

През последните няколко месеца в световен мащаб се задейства революционна вълна, която се захранва от „гибелния гняв“ на масите и помита по пътя си не-демократичните режими на управление, експлоататорските форми на контрол и... социал-

⁴ Михайлова, Катя. Телевизията за деца: между търговската логика и обществената мисия. С., М-8-М, 2011.

ното смирение. Ефектът на доминото, логично, се отключва в държавите географски близо до капиталистична Европа, но религиозно – далече от модерното, космополитно общество. Държави като Египет, Тунис, Либия, Сирия и Йемен се явяват гранични между изтока и запада. Точка на сблъсък на традицията с модернизма, на идеологиите на лявото с тези на дясното, на бедността на ниските страти в обществената пирамида с богатството на елитите. Именно парадоксът на социалното неравенство и несправедливост в тези страни възпламенява огъня на революциите. Едноличното управление улеснява процеса, тъй като силата на масовото недоволство е концентрирана върху една личност, една политика...един и същи модел на манипулация и открит диктат.

Масовите комуникации и новите медии предоставят още по-силно гориво за бунта на малките хора в голямата световна игра. Афишираното по интернационални телевизионни канали, вестници, списания и сайтове благоденствие на западните (богати) общества, издигнато до ниво на култ към капитализма и неприкрития свръх-материализъм, провокира „единиците“ да се обединят срещу своите експлоататори. Защото „малкият“ човек иска същите неща, с които „големият“ западен човек се е сдобил, използвайки „малките“ хора като ресурс.

Тунис, декември 2010 г. – януари 2011 г.

Сайтът „Уикилийкс“ публикува информация, доказваща корупционните практики в страната. Натрупаният негативизъм, продиктуван от високите нива на безработица, ниските работни заплати и политически репресии, расте с всеки изминал ден. Блогъри в Тунис публикуват личната си гледна точка по проблемите в страната в интернет пространството. Реакцията на управляващия вече 23 г. президент Бен Али и министъра на комуникациите Осама Ромдани е светкавична – над 200 държавни и частни уебсайтове са блокирани, власите разбиват потребителски пароли и проверяват кой си позволява „размирна, лъжовна и деградивна критика“ (думи на президента Бен Али, при обръщение към нацията от 23.12.2010 г.). **Правителството на Бен Али допуска най-голямата си грешка – опитва се да завзема контрола над медиите и дори да управлява потока на информация. Тактика, възможна и печеливша преди 40-50 г., но не и днес, тъй като хората са прекалено будни и въоръжени е информация.**

Отключващ гнева на масите елемент се явява протестното самозапалването на търговеца Мохамед Буазизи и последвалия го полицейски терор, ярко отразен в социални мрежи като YouTube, Facebook и Tweeter. Арестите на будните интернет потребители се оказват не само безсилни срещу разбунените духове в Тунис, но дори подхранват увереността на масата в правото и да се бори за промяна. Насилие,огън и тотално погазване на човешките права. Както всеки порив за социална свобода плаща своя данък „примирение“ с кръвта на народа си. В „Жасминовата революция“ на Тунис е нов вид борба, в която медиите се оказват не само средство за информация, но и средство за организация. **По данни на BBC около 38% от сборните точки на протестите са организирани чрез световните социални мрежи.** След ожесточена битка със собствения си народ президентът Бен Али напуска страната. При последвалия отказ от Франция Бен Али търси убежище от в Либия, където Кадафи го приема като „неразбран герой“ и публично демонстрира подкрепата си към бившия вече президент. Това, което либийският лидер не осъзнава е какво бунтовническо „цунами“ се е зародило по северозападната граница.

Египет, 25.01.2011 г. – до днес;

„Революцията на младежта“ е може би най-добрият пример за пробуждането на масите. Новото поколение е закърмено със свободата на достъп до информация, непрестанния поток от данни и чувството за неприкосновеност на човешките му права. Децата на новото време усещат необходимостта от световна промяна и разполагат с естествен заряд и потенциал да я реализират. Режимът на Мубарак в Египет е идентифициран с 30 годишен контрол над ценностите, идеите и съдбите египтяните. Извънредният закон, полицейското насилие, ниският жизнен стандарт, корупцията по всички нива на властта и невиджаният медиен контрол са началните предпоставки за въстанията. **Трите фази на революцията са изпълнени**, като за първата и втората фаза на египетския народ са му необходими повече от 25 години. И макар САЩ да тушират нападите към режима на Мубарак от години насам, за да си осигурят подкрепа в Израелско-палестинския конфликт, световните медии издигат гласа на египтяните, за да отекне волята за промяна.

Медийния свят и неговата еволюция довежда бързо до обостряне на самосъзнанието на единиците и сливането им в гневна маса, търсеща правата си по улиците на Кайро, Александрия и Суец. Египетския народ организира своя бунт чрез социалната мрежа “Facebook” като групите в нея са информирани за предстоящ протести на 25.01.2011 г., по-известен като „Ден на гнева“. Броят на хората, появили се на протестите реално, надхвърля в пъти броя на тези, декларирали присъствието си онлайн. Революцията е повсеместна, кървава и неконтролируема. Виждайки това, на 28.01.2011 г. правителството на Мубарак спира достъпа до интернет в цялата страна. Следва невиджан до сега подход за информиране на масата в подобна ситуация – близки на египетския народ, намиращи се зад граница, изпращат SMS-и с данни за мнения, прогнози, позиции и анализи на случващото се. Цялата организация на протестите през следващите 24 часа минава през мобилната мрежа на страната. Непознати действат синхронизирано в името на общата цел. Бунтовническите акции спират само за вечерната молитва, но полицейските не. Египтяните са обявявани, обстрелвани и убивани дори по време на молитва. YouTube, Facebook, Tweeter се превръщат в трибуна на обществен диспут и критика към събитията в Египет.

Стар политически принцип гласи, че ако се обърнеш срещу народа си и започнеш да избиваш хората си, времето ти на власт (а и на този свят) изтича. Мубарак напуска страната, а Египет строи новите основи на държавността си.

Либия, 15.02.2011 г. – до днес;

Следвайки примера на арабските събратя от Тунис и Египет, либийците стартират серия от протести срещу режима на Моамар Кадафи.

Сценарият на бунта е сходен с останалите арабски революции. Насъбраното недоволство от наложените деспотични ограничения ескалира до „точка на кипене“ след 42 години постоянен, инвазивен контрол.

Кадафи отказва да предаде властта по примера на Бен Али и Мубарак. Фанатичният либийски лидер декларира публично, че ще се бори до край със...собствения си народ. За разлика от Тунис и Египет, в Либия вече има съществуваща, макар и незаконна, опозиция. Организацията е на много по-високо ниво, но отново е тясно

свързана със социалните мрежи. Интересен факт е, че ядрото на бунта е създадено в сайт за запознанства, в който диалогът се е водел с кодови фрази и имена. Абсолютно нова тактика, породена от упражнявания контрол над всички медии в страната. С изключение на сайтовете за запознанства.

С цел да се съхрани авторитета на Джамахирията пред малкото останали привърженици на режима, достъпът до сайтове, показващи полицейския произвол, е спрял. Западните медии отвърщат на удара, подкрепяйки публично бунта. САЩ използва вътрешните размирици, за да застъпи своя интерес в Либия, прикривайки го като демократична намеса, за съблюдаване на човешките права. Протестът се превърна във война. Медиите – в оръжие. Революция.

Вълната на протестни (революционни) действия продължава в Сирия, Алжир, Бахрейн и Йемен. Полицейският произвол и последните опити на управляващите да задържат властта. Медиите призовават международната общност към въздържаност и ненамеса, с цел да бъде избегната трета световна война. Дали революциите в арабския свят днес няма да доведат до световен сблъсък, само хода на времето ще покаже.

Свидетели сме на краха на старите империи и създаването на нови. Световният ред се обръща и съвременния човек не е просто наблюдател, а пряк участник в този феноменален процес. Без значение от възраст, пол, социален статус, националност или грамотност всички „единици“ днес пулсират с промените и живеят паралелно в два неразривно свързани свята. Виртуалната реалност и реалната виртуалност.

Литература:

1. Хосе-Ортега и Гасет – „Бунтът на масите“, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 1993.
2. Х. Меркузе – „Студии върху идеологията на напредналото индустриално общество“, „Едноизмерният човек“, Венцислав Константинов, София 1973.
3. Е. Фром – „Бягство от свободата“, Изд. Захарий Стоянов
4. Пол Лазарсфелд – „Общественото мнение“,

Научен ръководител: Гл. ас. д-р Катя Михайлова